

UIT ONS FOTOARCHIEF¹

Rinus Suijkerbuijk

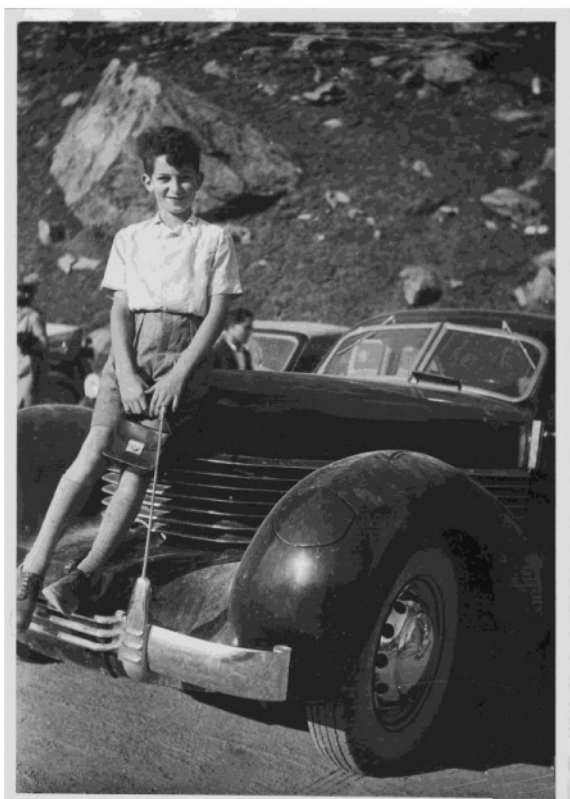
De Heemkundevereniging bezit naast onder meer een verzameling **bidprentjes, ansichtkaarten en boeken ook een collectie foto's**. Dit zijn niet alleen recentelijk gemaakte (digitale) **foto's, bijvoorbeeld van bijeenkomsten en excursies, maar ook nog "echte" zwart/wit kiekjes en afdrucken**. De herkomst daarvan is divers; soms zelfs niet meer na te gaan. En als er personen op zijn afgebeeld is het nog maar de vraag of men zo attent is geweest op de achterzijde gegevens over de gefotografeerden te vermelden. **Of bij digitale foto's voldoende aandacht** bestaat voor identificatiegegevens valt ook nog maar af te wachten. Ter wille van het nageslacht zou het wenselijk zijn daar ook meer aan te denken.

Auto

Oude auto's spreken tot de verbeelding, zeker bij de mannelijke bevolking. De oude modellen hebben vloeiende lijnen, robuuste wielkasten/spatborden, verchromde bumpers, echte richtingaanwijzers, de deuren gaan naar voren open, de motorkap kan doorgaans in twee gedeelten open, enz. En in onze collectie bevindt zich ook een foto van **zo'n mooie auto. Op de achterkant staat: "Boby. Th. New; Sur le Gross-Glockner l. 18 août 1936"**.

De forse personenauto staat voor een rotspartij geparkeerd; de autolampen zijn verzonken, hetgeen ook al op een luxueus type duidt. Helaas is er geen merkplaatje noch een nummerbord meegefotografeerd. Maar goed te zien is dat het voorvenster uit twee vlakke gedeelten bestaat en de ruitenwissers vanaf de bovenkant hun werk moeten verrichten. Het is blijkaar warm weer, want het ventilatieklepje boven de motorkap staat aan de bestuurderszijde open (de bovenkant van het stuur is nog flauw te zien). Een bijzonderheid aan deze auto is nog de vlaggenstandaard op de bumper, helaas zonder, adellijk of diplomatiek vlaggetje. Op de motorkap zit (anders dan bij autoshow's gebruikelijk) een opgeschoten jongen, met handtasje, in vakantiekleedij, passend bij een warme vakantiedag. Dat moet dan Bobby zijn. Maar wie mag die Bobby wel zijn en wat is de relatie van Houthem tot deze jongen?

¹ Met dank aan de heren Jos van de Bosch, Wim Boersma, Fons Heijns en mevrouw Monica Söderlund voor hun hulp.

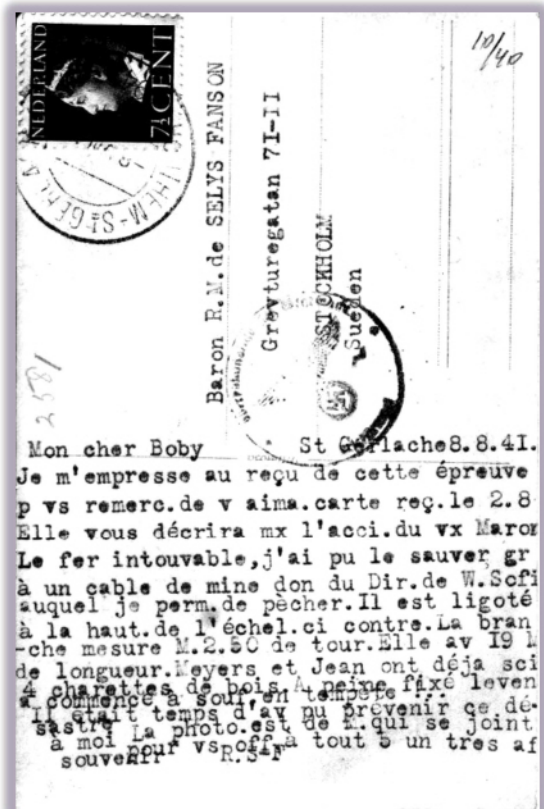

Kastanjeboom

Een op 8 augustus 1941 verzonden fotokaart toont een oude (tamme) kastanjeboom, waaraan de tand des tijds niet voorbij gegaan is. Een tak (van 19 meter lengte, zoals op de achterkant van de kaart vermeld wordt) is afgebroken en ligt reeds in stukken aan de voet van de boom. Vier (2-wielige) karren waren er nodig om het gezaagde hout af te voeren. Duidelijk is te zien dat de boom te lijden had van een respectabele wond aan de stam. Op een hoge ladder, vastgehouden door een knecht (Jean?) staat een man (de jachtopziener Meyers). Zij zijn bezig om een ijzeren kabel zodanig op ladderhoogte aan te brengen dat de overgebleven opgaande takken aan de stam gehouden worden. De kabel was door een directeur van de mijn Willem Sophie geleverd; als tegenprestatie mocht hij in de Geul vissen (toen zat er blijkbaar nog voldoende forel).

Deze informatie is te danken aan de mededelingen die de afzender op de kaartachterzijde, soms afgekort of cryptisch, **typte**. De term *“fer intouvable”* bijvoorbeeld zal als *“fer introuvable”* gelezen moeten worden: onvindbaar ijzer, omdat ijzer door de bezetter voor oorlogsdoeleinden gevorderd, en dus uitermate schaars voor privé gebruik was geworden. Zonder die informatie had de kaartomschrijving **waarschijnlijk** *“geschonden kastanjeboom op binnenplaats van de pandhof van kasteel St. Gerlach”* kunnen luiden.

Nu de kaart op 8 augustus 1941, voorzien van een postzegel met de beeltenis van Koningin Wilhelmina², te Houthem-St. Gerlach is gestempeld, van een Duits censuurstempel voorzien naar Stockholm is verzonden aan Baron R.M. de SELYS FANSON, krijgen we niet alleen over de boom, maar ook andere, informatie. De afzender, R.S.F. (de oude baron [1860-1946]) verbleef op het kasteel te St. Gerlach. Zijn kleinzoon, aan wie de kaart gericht was, verbleef te Stockholm, waar

² De zegels met de beeltenis van Koningin Wilhelmina werden op 11 oktober 1940 door de bezetter **ingetrokken**. De serie werd vervangen door de guilloche serie. Vanaf 16 mei 1945 waren Wilhelminazegels weer geldig. Mij is onbekend wat de bezetter gedaan heeft met de zegels die nog in de omloop waren. Blijkbaar werden ze niet meer verkocht maar konden nog wel gebruikt worden. De zegel is op 8 VIII 1941 gestempeld, dus als geldig aangemerkt, er is geen "T"-stempel (strafporto) geplaatst en de Duitse censuur heeft ook niet geageerd.

zijn vader, Florent, die Belgisch gezant in de Baltische Staten was [geweest?] klaarblijkelijk woonde. Naar de bezigheden en studies van diplomatenzoon Robert de Selys Fanson junior in het neutrale Zweden gedurende de oorlogsjaren is het slechts gissen.

Maar naast vele vragen die opdoemen, is er ook een antwoord: de **kaart vangt aan met "Mon cher Bobby". Bobby is baron Robert, te Warschau geboren op 8 november 1925 en te Brussel op 23 juli 1979 overleden.** Hij verbleef na de oorlog veelvuldig op zijn kasteel te Houthem, was er een gezien en aimabel man, en liet de parochie te Houthem-St. Gerlach zijn kasteel en een aanzienlijk landbezit, gelegen ten zuiden van de weg van Meerssen naar Valkenburg³, na.

Baron Florent de Selys-Fanson

Baron Florent overleed op 6 augustus 1941 in Stockholm [en werd in de familie-grafkelder te Houthem bijgezet (volgens Houthems Verleden)]. De kaart aan Bobby van 8 augustus geeft geen blijk van enige kennis van deze tragische gebeurtenis. Het is oorlog en het berichtenverkeer verloopt moeizaam. Eerst op zaterdag 23 augustus 1941 verschijnt in de Limburger Koerier onderstaande een kennisgeving van diens overlijden:

³ Het testament was opgemaakt vóórdat de autoweg Meerssen -Valkenburg werd aangelegd. Wie was nu gerechtigd tot het grondbezit gelegen tussen de autoweg en de provinciale weg? De St. Gerlachusparochie of de parochie van het Belgische Xhoris, waaraan het benoorden de bedoelde weg gelegen bezit was gelegateerd? In Xhoris staat het Belgische kasteel van de familie de Selys Fanson. Naar het familiegraf aldaar zijn in 1999 de stoffelijke resten van de familie uit de Houthemse grafkelder overgebracht.

nadat in het Advertentieblad van het departement van de Wester-Eems reeds op 22 augustus 1941 een identieke kennisgeving was gepubliceerd.

In het Stockholms overlijdens- en begraafboek is aangetekend dat de vroegere Belgische minister in Riga, Baron Florent de Selys-Fanson (Grevturegatan 71-i parochie Hedvig Eleonora), Belgisch onderdaan, geboren 13 november 1884, overleden 6 augustus 1941 (cardiosclerosis) begraven werd op 9 augustus 1941.

Hij werd begraven en bijgezet in de crypte van het katholieke parochiekerkhof om eventueel later begraven te worden in zijn thuisland België. Verdere aantekeningen, documenten en archiefkaarten ontbreken, zodat nog steeds onduidelijk is wanneer bijzetting, samen met de stofelijke resten van zijn in 1921 en 1943 overleden kinderen, in de grafkelder te Houthem heeft plaatsgevonden.

Raadsel

De eerdergenoemde fotokaart van 'auto-Boby' (12,5x17,5 cm) was eenvoudig afgebiesd met een 1 cm brede zwarte strook "plakband", omgeslagen, zodat aan de achterzijde een soortgelijke omlijsting zichtbaar was. In het midden van de achterbovenzijde was een oogje geconstrueerd van een soort paperclip, zodat de kaart aan de muur opgehangen kon worden. Op de achterzijde van dit geheel was de aantekening "Boby ..enz." geplaatst.

Echter, wie schetst de verbazing als de zwarte strook aan de voorzijde wordt verwijderd en de achterzijde een andere foto (13x18 cm) blijkt te zijn. De afbeelding daarop laat niet aan duidelijkheid te wensen over. Het is een eenvoudige staande zwart-marmeren grafsteen, waarop gebeiteld staat: SOPHIE WEINREICH/ geb. GUTMANN/ AUS GOLDINGEN/GEB.D.16 DEC.1854/GEST.D.25 AUG.1934.

En dan is natuurlijk de nieuwsgierigheid gewekt. Wie was Sophie Weinreich, waar stond deze grafsteen en/of staat deze er nog? Wat was de relatie tussen haar en de Selys-Fanson? Was er geen ander **stuk karton om de foto van 'auto-Boby' mee te verstevigen? Of wilde men de herinnering aan deze Joodse vrouw niet weggooien en verborg men dit kleinood op simpele wijze voor mogelijk spiedende Nazi-ogen?** Men kan er uitgebreid over speculeren, maar zonder diepgaand onderzoek zullen vele vragen openblijven.

En helaas is onbekend waar het familiearchief de Selys-Fanson gebleven is, zo het in de 20e eeuw al gevormd is⁴.

Vast staat dat Sopia Weinreich de moeder was van Max Weinreich, de autoriteit op het gebied van het Jiddisch, de taal waarvan de Joden zich wereldwijd bedienen.

Max Weinreich (1894-1969) was in een Duits-Joodse gemeenschap opgegroeid, studeerde in (Russisch) St. Petersburg, Berlijn en Marburg en was in 1925 medeoprichter van het YIVO, het huidige Institute for Jewish Research. Het Instituut was gevestigd in Vilnius, Litouwen, en werd, na de vlucht in 1940 van Max met zijn gezin en

vele andere Joden, naar New York verplaatst. Op internet is het aantal **'treffers' op zijn naam niet te tellen. Als (schriftelijk) vastlegger van het Jiddische taalgebruik** [en samensteller van de Engels-Jiddische dictionaire] wordt hij het meest geroemd.

Goldingen is de Duitse naam voor het Letse Kuldiga, niet ver van Riga, in Koerland, waar vóór W.O. II een belangrijk gedeelte van de bevolking zich van de Duitse taal bediende.

Waarschijnlijk woonde/verbleef Max veel te Riga en Vilnius, waar Florent de Selys-Fanson, als Belgisch gezant voor de Baltische Staten werkzaam was. Hebben zij elkaar daar ontmoet en zodanige **vriendschappelijke banden onderhouden dat daardoor een foto van Sophie's grafsteen in Houthem belandde?**

Intrigerend hoeveel vragen een foto in het archief van de Heemkundevereniging kan oproepen.

⁴ Na het overlijden van de laatste baron heeft het kasteel lange tijd onverzorgd en **onbewoond "leeg" gestaan. Veel archiva's zijn toen doelbewust vernietigd** dan wel, als herinnering, op velerlei plaatsen terecht gekomen. Zolang niet bekend is waar het officiële kasteel-archief bewaard wordt, wil de Heemkundevereniging documenten uit en over het kasteel en haar bewoners zorgvuldig bewaren. **Bovenstaande foto's houden de herinnering aan een turbulente geschiedenis in stand.**

De pogingen om de Joodse begraafplaats te traceren, waar de zwart marmeren grafsteen van Sophie Weinreich werd geplaatst, waren vergeefs. In de Baltische Staten zijn honderden Joodse kerkhoven met oude en modernere grafmonumenten, voorzien van bloemperkjes en zitbankjes, geheel afwijkend van de sobere grafstenen welke in Nederland gebruikelijk zijn. Op Internet zou alles te vinden zijn, en misschien is dat ook wel zo. Maar bij een zoektocht naar begraaf- en genealogische gegevens duiken al gauw betaalsites op, en daar houdt de weetgierigheid op. Want onherroepelijk werpt elk antwoord weer nieuwe vragen op en 't Sjtengelke is (budgettair gedwongen) aan een beperkte omvang gebonden.

CONTRIBUTIE 2016 HERINNERING

Sinds jaar en dag bent u gewend om voor de betaling van de contributie een door de heemkundevereniging voorgedrukte acceptgirokaart aan te treffen bij 't Sjtengelke, dat jaarlijks in november/december uitkomt.

Echter, steeds meer en meer leden betalen hun jaarlijkse contributie via internetbankieren of met een eigen acceptgirokaart en zeker ook gezien het feit, dat aan het gebruik van deze voorgedrukte acceptgirokaarten nogal wat kosten voor de heemkundevereniging zijn verbonden, is besloten om af te zien van die voorgedrukte acceptgirokaarten.

Het verzoek is dan ook om - voor zover u dat nog niet gedaan heeft - de contributie over te maken op bankrekening NL55 RABO 0152 8353 69.

De BIC-code van Rabobank Maastricht e.o. is: RABONL2U

De contributie voor het jaar 2016 blijft gehandhaafd op € 12,00.